

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 013 Початкова освіта

(Шифр за ОПШ 03)

Коломия
2019 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Коломийський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Лаппо В.В.

Обговорено та рекомендовано науково-методичною радою Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

31 січня 2019 р., протокол № 3.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Педагогічна майстерність” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 013 «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація педагогічної діяльності як однієї з складових освітньої системи.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна безпосередньо спирається на вивчення основи загальної педагогіки зі вступом, дидактики, теорії і методики виховання, основ педагогічних досліджень. Дисципліни, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну: педагогічні технології в початковій школі, методика навчання української мови, методика НОГ “Математика в початковій школі”.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні засади педагогічної майстерності.
2. Структурні складові педагогічної діяльності.
3. Шляхи реалізації професійної майстерності сучасного педагога.
4. Особливості творчої складової педагогічного процесу.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни “Педагогічна майстерність” полягає в підготовці до педагогічної діяльності на засадах гуманізму, новаторства, творчості.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Педагогічна майстерність” є

- розкрити теоретичні основи педагогічної майстерності;
- сформувати усвідомлення феномену педагогічної майстерності як комплексу властивостей особистості педагога;
- створити умови, наближені до практичної професійної діяльності та забезпечити творчий розвиток особистості студента.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- особливості педагогічної діяльності;
- компоненти педагогічної майстерності;
- особистісні якості сучасного педагога;
- методи та засоби професійного самовиховання;
- структуру педагогічного впливу;
- способи удосконалення педагогічних здібностей;
- мотиваційні засади розв'язання фахових проблем;
- різновиди педагогічного спілкування;
- специфіку зовнішньої і внутрішньої педагогічної техніки;
- шляхи удосконалення мовленнєвої техніки;
- передумови розвитку творчої складової педагогічної діяльності.

вміти:

- використовувати технології формування готовності майбутнього педагога до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності;
- визначать провідні складові педагогічної майстерності;
- використовувати елементи режисерської й акторської майстерності у професійній діяльності;
- розвивати особистісні та професійні якості;
- підвищувати творчу активність;
- цілеспрямовано опрацьовувати нормативно-правову, науково-методичну джерельну базу;
- добирати приклади педагогічних ситуацій, формулювати та моделювати педагогічні ситуації, розв'язувати їх;
- встановлювати психолого-педагогічний контакт з учнівським та педагогічним колективом;
- послуговуватись прийомами педагогічної взаємодії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади педагогічної майстерності.

Тема 1. Сутність педагогічної майстерності

Суспільна значущість професії вчителя. Поняття педагогічної діяльності, її структура. Професійна діяльність педагога. Особливості педагогічної майстерності. Елементи педагогічної майстерності. Рівні професійної майстерності. Педагогічна кваліметрія.

Основні поняття теми: людська діяльність, педагогічна діяльність, наукова діяльність, виробнича діяльність, діяльність у мистецтві, професійні функції, професійні обов'язки вчителя, педагогічна мета, мотив педагогічної діяльності, педагогічні дії, педагогічні уміння, педагогічна система, функціональні компоненти педагогічної системи, рефлексивне керівництво.

Тема 2. Значення особистісних якостей у процесі розвитку педагогічної майстерності

Феномен педагогічної майстерності у сучасній психолого-педагогічній науці. Динаміка функцій учителя в сучасному навчально-виховному процесі. Феномен педагогічного керівництва: теорія і практика. Мотивація професійної діяльності сучасного педагога. Діяльність учителя як творчий процес. Професійна ідентифікація особистості вчителя. Ідеал учителя на сучасному етапі розвитку освіти. Професійне самовиховання вчителя: сутність, шляхи і способи реалізації.

Основні поняття теми: педагогічна майстерність, гуманістична спрямованість, професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, комунікативність, перцепція, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність, критерії майстерності, рівні майстерності, педагогічна ситуація, педагогічна задача, самовиховання, система самовиховання.

Змістовий модуль 2. Структурні складові педагогічної діяльності

Тема 3. Педагогічний вплив як основа педагогічної взаємодії

Психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні. Класифікація прийомів педагогічного впливу. Операції педагогічного впливу. Характеристика педагогічної вимоги. Педагогічна майстерність і авторитет учителя. Структура авторитету вчителя. Рівні і критерії авторитету педагога.

Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування. Уява й увага учителя. Способи комунікативного впливу: переконування і навіювання. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтерактивного компонента педагогічної взаємодії. Технологія організації педагогічної взаємодії.

Основні поняття теми: комунікативність, комунікабельність, гіперкомунікабельність, гіпокомунікабельність, соціальна спорідненість, альтруїзм, емпатія, рефлексія, увага, уява, спостережливість, експресія, переконування, навіювання, конкуренція, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво, індивідуальна педагогічна бесіда, моделювання, децентрація, методика контактної взаємодії, пасивне слухання, активне слухання, ігнорування, егоцентризм, випитування, не рефлексивне слухання, рефлексивне слухання, я-висловлювання, прийом педагогічної взаємодії, спонукальні прийоми, гальмівні прийоми.

Тема 4. Особливості педагогічного спілкування

Мовлення учителя як засіб педагогічної діяльності. Мовлення і комунікативна поведінка вчителя. Функції мовлення вчителя у взаємодії з учнями. Умови ефективності професійного мовлення вчителя. Шляхи вдосконалення мовлення вчителя.

Психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії у педагогічному спілкуванні. Поняття педагогічного спілкування, його особливості, функції, види. Педагогічне спілкування як діалог. Контакт у педагогічному діалозі.

Структура педагогічного спілкування. Класифікація стилів педагогічного спілкування. Моделі спілкування вчителя на уроці з учнями молодшого шкільного віку.

Основні поняття теми: мовлення, монолог, діалог, комунікативна функція мовлення, психологічна функція мовлення, пізнавальна функція мовлення, організаційна функція мовлення, раціональна організація навчально-пізнавальної діяльності, педагогічне спілкування, професійне

педагогічне спілкування, суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування, функціонально-рольове спілкування, особистісно орієнтоване спілкування, структура педагогічного спілкування, стиль педагогічного спілкування.

Тема 5. Педагогічний такт

Морально-етична сутність такту. Загально усталені норми тактової поведінки. Тактовність – невід'ємна складова особистості педагога. Ознаки тактової поведінки. Сутність та форми вияву педагогічного такту. Прояв педагогічного такту в навчальний і поза навчальний час. Характеристика педагогічного такту. Рівні педагогічного такту.

Особливості педагогічної тактики. Компоненти структури педагогічної тактики. Способи реалізації педагогічної тактики. Специфіка педагогічної тактики в умовах початкової школи.

Основні поняття теми: такт, тактовність, педагогічний такт, поведінка, взаємодія, психолого-педагогічний клімат, складна педагогічна ситуація, ставлення, мовлення, формальне спілкування, неформальне спілкування, професійне педагогічне спілкування, суб'єкт-суб'єктний характер спілкування, функціонально-рольове спілкування, особистісно орієнтоване спілкування, педагогічна тактика.

Змістовий модуль 3. Шляхи реалізації професійної майстерності сучасного педагога.

Тема 6. Способи організації навчально-виховного процесу в початковій школі

Характеристика основних форм організації навчально-виховного процесу в сучасній початковій школі. Вимоги до проведення уроків у початковій школі: організаційні, виховні, дидактичні, психолого-педагогічні, фізіолого-гігієнічні, управлінські, навчально-методичні

Поняття «прийоми взаємодії» та їх характеристика. Функції методів навчання. Прийом як складова методу та самостійна дидактична категорія. Основні підходи до класифікації методів навчання: за джерелами знань – пояснення, розповідь, бесіда, спостереження, демонстрація, ілюстрація, робота з працею та підручником; самостійна робота учнів за характером пізнавальної діяльності – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Організація навчально-виховного процесу через вплив учителя на учнів молодшого шкільного віку. Співробітництво вчителя і учнів на уроках та в позаурочний час. Урок як навчальний діалог учителя з учнями. Елементи технології уроку-діалогу.

Основні поняття теми: педагогічна діяльність, навчально-виховний процес, організація діяльності учнів, прийоми взаємодії, методи навчання, методи виховання, самостійна робота учнів, керівництво пізнавальною діяльністю, технологія уроку.

Тема 7. Педагогічна ситуація і педагогічна задача

Педагогічна ситуація – складова педагогічного процесу. Педагогічна задача. Типи педагогічних задач.

Конфлікт як психолого-педагогічна проблема в діяльності учителя. Причини конфліктних ситуацій у внутрішньо шкільному колективі, форми виявлення конфлікту. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації

Проектування навчально-виховного процесу початкової школи. Система проектування навчально-виховного процесу. Ефективність проектування навчально-виховного процесу. Структура системи проектування навчально-виховного процесу.

Основні поняття теми: навчально-виховний процес, позаурочний час, спілкування у внутрішньо шкільному колективі, педагогічна ситуація, педагогічна задача, різновиди внутрішньо шкільних конфліктів, прийоми розв'язання конфліктів, проектуванні навчально-виховного процесу.

Тема 8. Педагогічна техніка

Поняття педагогічної техніки. Значення педагогічної техніки у професійній діяльності вчителя.

Внутрішня педагогічна техніка. Елементи внутрішньої техніки. Керівництво емоційним станом. Способи психологічного налаштування. Прийоми створення позитивної установки.

Педагогічний оптимізм. Взаємодія у конфліктних ситуаціях, забезпечення продуктивності педагогічної діяльності вчителя.

Зовнішня педагогічна техніка. Елементи зовнішньої техніки вчителя. Вербальні (мовні) та невербальні (міміка, пантоміміка, жестикуляція) засоби прояву зовнішньої техніки. Способи залучення елементів зовнішньої техніки у процес взаємодії з учнями. Міжособистісний простір – важлива складова прояву педагогічної техніки.

Основні поняття теми: педагогічна техніка, внутрішня техніка, зовнішня техніка, невербальна комунікація, статична експресія, динамічна експресія, фізіономіка, міміка, жестикуляція, міжособистісний простір, часові характеристики спілкування.

Тема 9. Техніка мовлення – ознака педагогічної майстерності

Зміст поняття “педагогічне мовлення”. Психологічні особливості педагогічного мовлення. Діалогічність педагогічного мовлення. Порівняльна характеристика використання мовних і комунікативних засобів учителями з різною орієнтацією (діалогічною чи монологічною). Функції педагогічного мовлення: дидактична, експресивна, перцептивна, сугестивна, організаторська, науково-пізнавальна, комунікативна.

Структура педагогічного мовлення: інформаційний, виразний, впливовий компоненти. Особливості педагогічного мовлення. Джерела формування педагогічного мовлення: особистий досвід учителя, наслідування традицій, навчання, самоосвіта.

Методики розвитку вмінь і навичок педагогічного мовлення: формування мовленнєвих умінь і навичок; оволодіння допоміжними засобами педагогічного мовлення; розвиток навичок, умінь активного слухання.

Дихання і голос як елементи педагогічної техніки. Адаптація і розвиток професійного дихання.

Педагогічні засади практичної роботи над текстом. Дикція як елемент педагогічної техніки.

Основні поняття теми: мовлення, монолог, діалог, комунікативна функція мовлення, психологічна функція мовлення, пізнавальна функція мовлення, організаційна функція мовлення, раціональна організація навчально-пізнавальної діяльності, розвиток, мовлення, дикція, декламація.

Змістовий модуль 4. Особливості творчої складової педагогічного процесу

Тема 10. Педагогічна творчість учителя в навчально-виховному процесі

Сутність і специфіка педагогічної творчості учителя. Структура творчого педагогічного процесу. Умови, що сприяють розвитку педагогічної творчості учителя. Форми і методи розвитку педагогічної творчості учителя.

Алгоритм педагогічної творчості. Етапи педагогічної творчості. Умови реалізації педагогічної творчості. Критерії та рівні педагогічної творчості сучасного учителя.

Основні поняття теми: творчість, креативність, артистизм, режисура, педагогічна творчість, творчий задум, інсценування, театралізація, драматизація.

Тема 11. Педагогіка і практична режисура

Педагогічна майстерність як мистецька дія в театрі. Особливості образного мислення. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки.

Спільне і відмінне в театральному та педагогічному мистецтві. Педагогічна та акторська дія. Педагогічна сумісність і педагогічне сприймання. Урок – театр одного актора.

Значення професійно-педагогічного тренінгу у розвитку творчості вчителя.

Основні поняття теми: перша сигнальна система, друга сигнальна система, дія, потреба, установка, відчуття, прекрасне, потворне, сумісність, несумісність, сприймання.

Тема 12. Організація творчого середовища в навчально-виховному процесі

Навчальне середовище як психолого-педагогічна проблема. Визначення особливостей навчального середовища. Способи організації взаємодії в навчальній ситуації. Чинники розвитку навчального середовища початкової школи.

Місце нестандартних уроків у системі початкової освіти. Види нестандартних уроків. Структура нестандартних уроків. Майстерність вчителя у підготовці і проведенні нестандартних уроків у початковій школі.

Організація ігрових навчально-виховних ситуацій. Майстерність спілкування вчителя в організації, проведенні та використанні ігрових педагогічних ситуацій.

Основні поняття теми: педагогічна діяльність, навчально-виховний процес, освітній простір, навчальне середовище, організація діяльності учнів, нетрадиційні методи навчання, методи виховання, самостійна робота учнів, керівництво пізнавальною діяльністю, технологія уроку, нестандартні уроки. Ігрові педагогічні ситуації.

3. Рекомендована література

1. Барабаш Ю. Г. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю.Г.Барабаш, Р.О.Позінкевич. - Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Л.Українки, 2006. - 469 с.
2. Барабаш Ю. Г. Педагогічна майстерність: навч. посіб. / Ю. Г. Барабаш, Р. О. Позінкевич. - Вид. 2-ге, випр. та допов. - Луцьк : Вежа-Друк, 2015. - 390 с.
3. Бесєдіна Л.М., Сторубльов О.І. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах: Методичний посібник. Видання 2-е, перероблене і доповнене. - К.: Логос, 2009. - 204 с.
4. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посіб. / Г. П. Васянович. - К.: Академвидав, 2011. - 254 с.
5. Вердіна С. В. Секрети педагогічної майстерності : уроки для вчителя / С. В. Вердіна, А. Г. Панченко. - Х. : Основа, 2008. - 111 с.
6. Висоцька О. Є. Випереджаюча освіта для сталого розвитку: методологія, методика, технології : навч.-метод. посіб. / О. Є. Висоцька. - Д. : Вид-во "Акцент ПП", 2012. - 292 с.
7. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. Посібник / н.п. - К., 2006. - 276 с.
8. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини: монографія / Н. Б. Гонтаровська.-К.:Вид-во РВА Дніпро-VAL,2010.- 623 с.
9. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. - К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. - 155 с.
10. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. / С. О. Деніжна, М. О. Сова. - К. : Вид. центр НУБіПУ, 2010. - 146 с.
11. Дрожжина Т. В. Конфлікти в школі: як навчитися швидко їх розв'язувати / Т. В. Дрожжина. - Х. : Вид. група "Основа", 2010. - 160 с.
12. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід / Автор-упорядник О. І. Кіліченко. - Івано-Франківськ, 2012. - 206 с.
13. "Еллада S", 2009.- 255 с.
14. Педагогічна майстерність: підручник / [І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.]; за ред. І.А.Зязюна; М-во освіти і науки України, Акад. пед. майстерності.-3-є вид., допов. і перероб. - К.: СПД Богданова А.М.,2008.-376 с.
15. Педагогічна майстерність: практикум / [авт.-упоряд. Л. Галіцина]. - К.: Шк. світ, 2012. - 117 с.
16. Сходинки до педагогічної майстерності: словник з курсу "Основи педагогічної майстерності"/уклад.:Л.Л.Бутенко, О. Г.Ігнатович.- Старобільськ, 2015. - 136 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання: усний контроль - співбесіда, індивідуальне чи фронтальне опитування, експрес-опитування тощо; письмовий контроль - тести, самостійні та контрольні роботи, підготовка презентацій, анованих картотек, методичних рекомендацій.